

INFORMACJA

o posiedzeniu **Komisji Nadzwyczajnej do spraw Klimatu**

nr posiedzenia: **76**

data posiedzenia: **13 października 2022 r.**

Porządek posiedzenia:

1. Problem ubóstwa energetycznego w Polsce – diagnoza, przyczyny, otoczenie i propozycje rozwiązań. Czy pierwszy ogólnopolski panel obywatelski pomoże rozstrzygnąć tę kwestię? – Fundacja Stocznia, Forum Energii, Instytut Zielonej Gospodarki, Polski Alarm Smogowy, Instytut Badań Strukturalnych oraz Day Ray.

Posiedzeniu przewodniczył:

przewodniczący komisji Stanisław Gawłowski.

W posiedzeniu uczestniczyli:

senatorowie członkowie komisji:

Halina Bieda, Alicja Chybicka, Leszek Czarnobaj, Artur Dunin, Stanisław Gawłowski, Agnieszka Gorgoń-Komor, Jolanta Hibner, Magdalena Kochan, Ewa Matecka, Janusz Pęcherz, Jadwiga Rotnicka, Ryszard Świński, Wadim Tyszkiewicz, Jerzy Weisła,

goście, m.in.:

Ministerstwo Klimatu i Środowiska:

zastępca dyrektora Departamentu Elektroenergetyki i Gazu Aleksandra Świdarska,
naczelnik Wydziału Rynku Detalicznego i Sieci Inteligentnych w Departamencie Elektroenergetyki i Gazu Anna Bednarska,

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej:

doradca w Zespole Czystego Powietrza Barbara Maksimowska,

Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego:

kierownik Wydziału Emisji i Ochrony Powietrza w Departamencie Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych Magdalena Śladowska,

Związek Miast Polskich:

pełnomocnik do spraw legislacyjnych zarządu Marek Wójcik,

Instytut Obywatelski:

główny ekonomista Andrzej Domański,

Instytut Badań Strukturalnych:

ekonomista Jakub Sokołowski,

Fundacja „Stocznia”:

prezes zarządu Jakub Wygnański ze współpracownikami,

Polski Alarm Smogowy:

przedstawiciel Anna Dworakowska,

Forum Energii:

prezes zarządu Joanna Maćkowiak-Pandera,

„Day Ray Krzysztof Jodłowski”:
właściciel Krzysztof Jodłowski,

Sejm RP:
poseł Magdalena Biejat,
poseł Magdalena Hennig-Kloska,
poseł Krzysztof Kozik,
poseł Tomasz Nowak.

Ad 1.

Prezes zarządu Fundacji „Stocznia” Jakub Wygnański przedstawił prezentację pt. „Narada obywatelska o kosztach energii”. Wyjaśnił, że fundacja specjalizuje się w kwestiach procesów partycypacji obywatelskiej i podał przykłady dokonań fundacji w tym zakresie. Zwrócił uwagę na współorganizatorów panelu i zauważył, że temat panelu obiektywnie istnieje i skupia w sobie jak w soczewce różne zagadnienia, takie jak zdrowie, ekonomia, współpraca pomiędzy władzami rządowymi i samorządowymi, skrypty społeczne. Jak wyjaśnił, panel obywatelski ma być formą pośrednią pomiędzy demokracją przedstawicielską a bezpośrednią (plebiscytem). Zwrócił uwagę na wzajemną niechęć grup takich jak politycy, eksperci, organizacje pozarządowe, ruchy społeczne, obywatele, a także zjawisko samoselekcji oraz polaryzacji. Przedstawił sposób wyboru uczestników panelu oparty na wylosowaniu grupy obywateli, reprezentatywnej pod względem ważnych cech społeczno-demograficznych, co jest retroinnowacją. Tego typu narzędzie nie może być stosowane we wszystkich przypadkach, są obszary zarezerwowane wyłącznie dla ekspertów, ale znajduje ono swoje zastosowanie w zagadnieniach związanych z polityką publiczną, w sprawach fundamentalnych ustrojowo, z kategorii sprawiedliwości, fairness. Jakub Wygnański podkreślił, że panel nie jest organizowany na czyjeś zlecenie i że jest inicjatywą oddolną. Wyraził nadzieję, że nie jest to ostatni panel obywatelski, ponieważ jest mnóstwo kwestii, o których należałoby porozmawiać, a których się nie porusza, bo nie pasują do myślenia kadencyjnego; są to np. kwestie reformy służby zdrowia, ubezpieczeń, wieku emerytalnego, demografii, ordynacji wyborczej, kwestie światopoglądowe. Wyraził również nadzieję, że wyniki panelu uda się przekazać jak najszerszemu gremium politycznemu.

Prezes zarządu Forum Energii Joanna Maćkowiak-Pandera zwróciła uwagę, że obecnie w Polsce wzrasta udział węgla kamiennego, ponieważ gazu – ze względu na wzrastające ceny – spalamy coraz mniej. Podkreśliła, że koszt energii elektrycznej składa się z kosztów zmiennych: kosztu paliwa i kosztu CO₂ oraz marży. Dodała, że obecnie to głównie marże napędzają wzrost cen energii elektrycznej. Jej zdaniem główne wyzwanie związane z ograniczeniem cen energii to wzmocnienie kontroli rynku. Joanna Maćkowiak-Pandera zwróciła uwagę na pozytywne zjawisko, jakim jest wzrost liczby instalowanych pomp ciepła, ale również na barierę kosztów, dostępności instalatorów, całego rynku, i kwestię efektywności energetycznej w budynkach. Wyraziła również przekonanie, że trzeba utrzymać cele energetyczne i klimatyczne do 2030 r. i 2050 r., niezbędna jest także reforma i wzmocnienie instytucji wdrażającej, wydzielenie aktywów węglowych, stworzenie w Polsce strategii dla gazu. Podkreśliła, że głównym elementem strategii powinny być odnawialne źródła energii, w tym farmy wiatrowe. Kolejny element to energia słoneczna. Paliwa kopalne powinny być tylko uzupełnieniem miksu, a energetyka wiatrowa musi zostać odblokowana. Joanna Maćkowiak-Pandera dodała, że w obecnej sytuacji nie można wykluczyć, że do osiągnięcia celu neutralności klimatycznej będzie nam potrzebna elektrownia atomowa. Kolejne poruszone przez prezes zarządu Forum Energii tematy to: wsparcie budowy mocy dyspozycyjnych do 2030 r., zmiany związane z funkcjonowaniem rynku w ogóle, a w szczególności rynku mocy, plan odejścia od węgla, potrzeba dostosowania rynku do zmiennego charakteru pracy

w sytuacji wzrostu udziału energii z odnawialnych źródeł energii, sprowadzenie finansowania inwestycji na poziom lokalny.

Ekonomista w Instytucie Badań Strukturalnych Jakub Sokołowski przedstawił prezentację „Ubóstwo energetyczne w Polsce”. Podkreślił, że w Polsce ponad milion gospodarstw domowych, tj. 10% wszystkich gospodarstw, dotkniętych jest ubóstwem energetycznym. Dodał, że gospodarstwa te zmagają się z 3 aspektami kryzysu energetycznego: niskie dochody, budynki o niskiej efektywności energetycznej oraz wysokie wydatki na energię. Podkreślił, że ubóstwo energetyczne w Polsce jest zróżnicowane regionalnie: na wschodzie Polski przeważają problemy z niskimi dochodami, a na zachodzie – problemy z efektywnością energetyczną. Dodał, że średni dochód rodzin ubogich energetycznie jest dwa razy niższy niż średni dochód w Polsce. Skomentował programy wprowadzone przez rząd w latach 2021 i 2022 na wsparcie ubogich energetycznie gospodarstw. Jego zdaniem lepszym rozwiązaniem byłoby ograniczenie liczby gospodarstw domowych, do których trafia wsparcie, i zwiększenie wsparcia dla tych, którzy go najbardziej potrzebują.

Przedstawicielka Polskiego Alarmu Smogowego Anna Dworakowska zwróciła uwagę, że z problemem ubóstwa energetycznego są powiązane kwestie czystego powietrza oraz bezpieczeństwa energetycznego. Problemy z ogrzewaniem domów jednorodzinnych w Polsce są związane z używaniem nieefektywnych kotłów, tzw. kopciuchów, brakiem ocieplenia albo ociepleniem o niskim standardzie. W ocenie Anny Dworakowskiej wsparcie rządu jest chaotyczne i nieprzemyślane, a dodatki powinny zostać skierowane bardziej w kierunku osób najuboższych, tak aby mogły one otrzymać większe wsparcie. W ramach programu „Czyste powietrze” oferowane jest wsparcie do wysokości 90% kosztów, problemem jest jednak prefinansowanie tego programu, ponieważ osoby ubogie nie mogą sobie pozwolić na wyłożenie pieniędzy. Anna Dworakowska dodała, że na wypłatę dotacji w niektórych regionach czeka się nawet kilka miesięcy. Zwróciła również uwagę na wciąż nierozwiązany problem smogu i zanieczyszczenia powietrza. Podkreśliła ponadto, że ze względu na zmiany wprowadzane w rozliczaniu prosumentów coraz mniej opłacalna staje się fotowoltaika.

Właściciel firmy badawczej „Day Ray Krzysztof Jodłowski” Krzysztof Jodłowski przedstawił wyniki badań udostępnionych przez fundację „More in Common”. Według nich ponad 70% Polaków uważa, że sprawy idą w złą stronę, ponad 60% uznaje, że rząd nie podjął należytych działań w celu zagwarantowania dostaw prądu i ciepła. Respondenci przewidują, że w wyniku kryzysu nastąpią bankructwa, wzrośnie liczba osób zmagających się z depresją i liczba samobójstw, obawiają się również niepokojów społecznych i wzrostu przestępczości. 50% respondentów przewiduje, że będzie musiało ograniczyć ogrzewanie, 70% ma obawy o przerwy w dostawach prądu i ciepła, 74% obawia się utraty tego, co zostało wypracowane. Poziom zaufania do klasy politycznej jest bardzo niski.

W dyskusji zabrali głos senatorowie oraz poseł Paulina Hennig-Kloska, poseł Magdalena Biejat, przedstawiciele Związku Miast Polskich, Instytutu Obywatelskiego, Zarządu Forum Energii, Fundacji „Stocznia”. Poruszono m.in. takie tematy jak: oczekiwanie gmin na zmiany w ustawodawstwie dotyczącym energetyki wiatrowej; stworzenie programów wspomagających fotowoltaikę; konieczność wprowadzenia zmian dotyczących dystrybuowania pomocy; problem z dostępnością węgla i jego ceną, która jest dzisiaj mocno pompowana, zwłaszcza przy kontraktach terminowych. Postulowano wprowadzenie taryf regulowanych dla małych i średnich przedsiębiorstw, organizacji pożytku publicznego. Podkreślano, że kryzys energetyczny oraz wojna na Ukrainie powinny spowodować zwrot w stronę odnawialnych źródeł energii.

Senatorowie przedstawiali także wnioski płynące z wizyty senatorów członków Komisji Nadzwyczajnej do spraw Klimatu w Brukseli: konieczność zmiany mechanizmu wyznaczania ceny oraz zreformowania URE i UOKiK poprzez nadanie tym instytucjom większych uprawnień; potrzebę zwiększenia zarobków w administracji państwowej w celu zatrzymania specjalistów; potrzebę zwiększenia roli samorządów we wdrażaniu projektów na poziomie gospodarstw domowych oraz stworzenia standardów efektywności energetycznej, w taki sposób, aby termomodernizacja budynków przyniosła efekty. Podkreślano także konieczność

rozwoju sieci przesyłowych, apelowano o weryfikację polityki energetycznej państwa do 2040 r., akcentowano również konieczność zweryfikowania polityki energetycznej w całej Unii Europejskiej. Zwracano także uwagę na nierealność deklaracji o wybudowaniu pierwszego bloku elektrowni jądrowej do 2033 r., poruszono też kwestię skutków ograniczenia gminy Kleszczów na rzecz gminy Bełchatów i konsekwencji tej zmiany dla eksploatacji węgla brunatnego.

Opracowano w BPS